

A szerző végleges változata a *Minding the Future* című folyóiratban megjelenő tanulmánynak:
Mesterséges intelligencia, filozófiai víziók és science fiction, szerkesztette Barry Dainton, Tanyi
Attila és Will Slocombe.

Minden hivatkozásnak a végleges, közzétett
változatra kell vonatkoznia.

Szerelem az AI idején

Amy KIND

ABSZTRAKT: Ahogy várjuk a valóban intelligens mesterséges rendszerek egyre valószínűbb megjelenését, elég sokat foglalkozunk azzal, hogy mi, emberek hogyan fogunk velük kapcsolatba lépni. Kevesebb figyelmet fordítottak arra, hogy mi, emberek hogyan fogjuk őket szeretni - sőt, hogy fogjuk-e őket szeretni. Hogyan nézne ki az ember és az AI romantikus kapcsolata? Mit árulnak el ezek a kapcsolatok a szerelem természetéről? Ez a fejezet ezeket a kérdéseket több sci-fi művön keresztül vizsgálja, különös tekintettel a Black Mirror "Be Right Back" című epizódjára és Spike Jonze Her című filmjére. Amint azt sugallom, lehetnek olyan esetek, amikor lehetséges és helyénvaló, hogy egy ember beleszeressen egy gépbe.

Szerethet egy ember egy gépet? Kurt Vonnegut 1950-ben megjelent "EPICAC" című novellájában azt állította, hogy a válasz nem. Az EPICAC, egy hét tonnás gép, amelynek megépítése 776 434 927,54 dollárjába került a kormánynak, úgy véli, hogy beleszeretett Patbe, egy matematikusba, aki vele dolgozik az éjszakai műszakban. Miután a történet elbeszélőjével, a szintén matematikussal többször is elbeszélget a szerelemről, az EPICAC végül egy epikus szerelmes verset készít, amelynek célja, hogy meghódítsa Patet. A gép szerencsétlenségére azonban az elbeszélő is szerelmes Patbe, és EPICAC versét a sajátjának adja ki - így bár a verssel sikerül levenni a nőt a lábáról, EPICAC nem aratja le a babérokat. Miután Pat beleegyezik, hogy feleségül megy az elbeszélőhöz, neki kell közölnie a rossz hírt a géppel. Az EPICAC zavarba jön. Okosabb az embereknél. Jobb verseket ír, mint az emberek. Akkor miért választja Pat a narrátor helyett a házasságot?

A narrátornak nincs igazi válasza az EPICAC-ra. Miután egy kicsit hadonászik,

megpróbálja lezárni a kérdést:

"A nők nem tudják szeretni a gépeket, és kész."

"Miért nem?"

"Ez a sors."

"Meghatározás, kérem - mondta az EPICAC.

"Főnév, jelentése: előre meghatározott és elkerülhetetlen sors." [1, p. 282]

Az EPICAC elfogadja az általa adott választ, mivel nem fér hozzá olyan anyagokhoz, amelyek mást bizonyítanának. Az újabb sci-fi azonban lehetővé teszi e kérdés árnyaltabb kezelését, mint az "EPICAC" narrátorának védhetetlen kijelentése. Ez az írás az emberek és gépek közötti romantikus szerelem lehetőségét vizsgálja, és különösen azt, hogy mit tudhatunk meg a kérdésről abból, ahogyan azt két közelmúltbeli sci-fi műben kezelik, amelyek mindkettő a nem túl távoli jövőben játszódik: A "Be Right Back", a *Black Mirror* című televíziós sorozat egyik epizódja, valamint a Spike Jonze által rendezett *Her* (2013) című film. Mint látni fogjuk, több ok van az optimizmusra, mint ahogyan azt az EPICAC-nak vélni lehetett.

Néhány előzmény

Az ember-gép szerelem kérdése két részből áll: (1) Szerethet-e egy ember egy gépet? És (2) Szerethet-e egy gép egy embert? A tudományos-fantasztikus irodalom mindkét részről bőven tudott már nyilatkozni. A második kérdésre adott igenlő válaszon kívül, amelyet már láttunk az EPICAC-ból, számos más olyan esetet is látunk a sci-fiben, amikor gépek romantikus köteléket kötnek az emberekkel. Hogy csak egy példát említsek: Vision, egy rendkívül erős Android, romantikus kapcsolatban áll Wanda Maximoffal, azaz a Skarlát Boszorkánnyal olyan filmekben, mint a *Boszúállók: Infinity War*. Sőt, sok robotikus úgy véli, hogy a valóság e téren nem sokkal marad el a sci-fi mögött. David Levy az ember-robot kapcsolatokról szóló egyik alapvető vitájában azt jósolja, hogy 2050-re olyan robotokat fognak kifejleszteni, amelyek képesek lesznek romantikus köteléket kialakítani az emberekkel [2, 22. o.].

Az, hogy valaki mennyire találja hihetőnek ezt a jóslatot, nagyban függ attól, hogyan definiálja a szeretet fogalmát. De vegyük például azokat a nézeteket, amelyek a szerelmet érzelmenek tekintik. Bár valószínűtlennek tűnik, hogy a szerelem olyan alapvető érzelem lenne, mint az öröm vagy a harag, sok filozófus és pszichológus elmélete szerint a szerelem egy összetett érzelmi beállítódás. Az érzelmek tapasztalati természetűek. Ahogyan van olyan, hogy örömet vagy haragot érezni, úgy van olyan, hogy szeretetet érezni. E

meghatározás szerint tehát a szeretet képessége megköveteli, hogy valaki fenomenálisan tudatos, érző legyen. És hasonló követelményt támaszt a

a szerelem számos más, a filozófiai irodalomban kiemelkedő nézete. Ezzel a követelménnyel Levy jóslata valószínűtlennek tűnik. Bár jelenleg léteznek különböző technikák, amelyek lehetővé teszik, hogy a robotok és más gépek felismerjék és feldolgozzák az emberi felhasználóktól származó érzelmi jeleket, majd utánózzák az emberi érzelmeket, a gépek még nem fejlődtek ki eléggé ahhoz, hogy akár érzelmi érvelést is tervezzenek és végezzenek, nemhogy ténylegesen érzelmeket érezzenek (lásd pl. Scheutz [3, 215. o.]; Sullins [4, 398. o.]).

Lehet, hogy túl erős az a követelmény, hogy egy gépnek szeretetet kell *éreznie*? Nem lenne elég, ha a gép szeretetteljes viselkedést produkálna? Úgy tűnik, Levy ilyen érvet hoz fel:

Vannak, akik kételkednek abban, hogy ésszerűen tulajdoníthatunk érzéseket a robotoknak, de ha egy robot úgy *viselkedik*, mintha lennének érzései, akkor ésszerűen állíthatjuk-e, hogy nincsenek? Ha egy robot mesterséges érzelmei arra készítetik, hogy olyan dolgokat mondjon, mint például "szeretlek", akkor bizonyára hajlandónak kell lennünk arra, hogy ezeket a kijelentéseket névértéken elfogadjuk, feltéve, hogy a robot egyéb viselkedési mintái is alátámasztják ezeket. [2, p. 11-12]

Bár Levy fontos dolgot mond ebben a szövegben, az is fontos, hogy ne vegyük úgy, hogy az érvelése többet mutat, mint amennyit mutat. Igaz, hogy ha egy gép pontosan ugyanolyan viselkedést produkálna, mint egy emberi lény, olyan viselkedést, amely elegendő ahhoz, hogy egy embert szerelmesnek írjunk le, akkor egyfajta emberközpontú elfogultságnak tűnne, ha tagadnánk, hogy a gép tud szeretni, csak azért, mert gép. De ez nem jelenti azt, hogy a szerelmes léthez csak a viselkedés tartozik. Amint azt Levyre reagálva számos filozófus megjegyezte, el kell utasítani azt a kísérletét, hogy a szeretetet a szeretetteljes viselkedés produkciójára redukálja. Ahogyan egy különösen ügyes emberi színész képes lehet szeretetteljes viselkedést produkálni anélkül, hogy szerelmes lenne, ugyanúgy egy gép is képes lehet szeretetteljes viselkedést produkálni. A szerelem nemcsak egy bizonyos fajta viselkedést, hanem egy bizonyos fajta mentális állapotot is igényel.¹

Amikor a filozófiai irodalomban a gépi szerelem kérdésével foglalkoznak, az ezzel a lehetőséggel szemben felhozott ellenvetések gyakran a gépi érzékenység lehetőségével kapcsolatos általánosabb aggodalmakból erednek. Azt a kérdést, hogy egy gép szerethet-e embert (vagy hogy egy gép egyáltalán szerethet-e), ezért kevésbé a szerelemmel

kapcsolatos konkrét kérdésként, mint inkább a gépi érzékenységgel kapcsolatos általános kérdésként kezelik. Talán létezhetnek olyan gépek, amelyek annak ellenére, hogy érzőképesek, mégsem képesek megtapasztalni a szerelmet. Ez a fajta lehetőség

---

¹ A Levyvel kapcsolatos kritikákat lásd Nyholm és Frank [5, 223-224. o.]; Hauskeller [6, 205. o.].

érdekes lenne felfedezni.² De mivel a gépi szerelem kérdése olyan szorosan összefonódik a gépi érzékenység kérdésével, a szerelem fogalmának sajátos kérdései hajlamosak elveszni. Ezzel szemben ezek a kérdések előtérbe kerülnek, amikor azzal a kérdéssel foglalkozunk, hogy szerethet-e egy ember egy gépet. Ezért a következőkben erre a kérdésre fogok összpontosítani.

A sci-fi számos olyan esetet mutat be, amikor az emberek beleszerettek gépekbe - vagy legalábbis romantikus érzéseket tápláltak irántuk. Vision nem csak, hogy szerelmes Wanda Maximoffba, ahogy fentebb említettük, de ő is szerelmes belé. A különböző *Star Trek*-sorozatokban számos szereplő alakít ki romantikus kötődést a holofedélzet karaktereihez. Az *Ex Machina* című filmben pedig a programozó Caleb Smith romantikus érzelmeket táplál a gynoid Ava iránt.

Céljaink szempontjából hasznos lesz ezeket a példákat aszerint rendezni, hogy milyen típusú gépekről van szó, mint szerelmi tárgyokról. A spektrum egyik végén, a felső határon a gépek gyakorlatilag megkülönböztethetetlenek az embertől, vagy csak speciális vizsgálatok vagy tesztek segítségével különböztethetők meg. Gondoljunk például a 2000-es évek elején készült, újragondolt *Battlestar Galactica* televíziós sorozat humanoid cylonjaira. Bár rendelkeznek bizonyos képességekkel, amelyek megkülönböztetik őket az emberektől, a mindennapi érintkezések során általában embernek adják ki magukat; sőt, gyakran évekig élnek az emberek között anélkül, hogy valódi természetüket észrevennék vagy akár csak gyanút fognának. A sorozat során többször látunk olyan eseteket, amikor emberek szerelembe esnek a cylonokkal, a legjelentősebb talán Karl "Helo" Agathon és Sharon Valerii szerelmi kapcsolata. William szerelme a gazdatest Dolores iránt az HBO *Westworld* című sorozatának első évadában, valamint Deckard szerelme Rachael, egy Replikáns iránt a *Blade Runner* (1982) című filmben további példákat szolgáltat a spektrum ezen végére.³

A spektrum másik végén, a legalsó határon, az emberek által szeretett gépek nyilvánvalóan nem érzőek, és semmiféle érzelmi intelligenciával nem rendelkeznek. Néhány ilyen esetben a gép külsőleg hasonlít az emberre. A gép még az is lehet, hogy

---

² Az egyik lehetséges példa Data, a *Star Trek: A következő generáció* androidja. Bár hihetőnek tűnik, hogy őt is érző lénynek kell tekinteni, a sorozat nem dönt határozottan ebben a kérdésben. (Az "Egy ember mércéje" című epizódban azt mondják, hogy Data az érzőképesség három kritériumából kettőnek megfelel (intelligencia és öntudat), de nyitva hagyják, hogy a harmadik kritériumnak (tudatosság) megfelel-e. De amíg nem szerelik fel egy speciális "érzelmi chippel", addig Data nem képes érzelmeket megélni.

³ Megkérdőjelezhetjük a *Blade Runner* példájának ide történő beillesztését, mivel a Director's Cut felveti annak lehetőségét, hogy Deckard is egy Replikáns. Ha az lenne, akkor ez inkább a gép-gép közötti szerelem, mint az

ember-gép közötti szerelem esete lenne.

külsőleg úgy tűnnek, hogy fizikailag azonosak egy emberrel. De a fizikai megjelenése ellenére a viselkedése egyértelműen nem mechanikus, vagy más módon nehézkes, így egy gyors vagy felületes interakciónál nem lehet félreérteni, hogy valójában nem más, mint egy mechanikus baba. Például a Futurama "I Dated a Robot" című epizódjában Fry egy hírességeket letöltő szolgáltatás segítségével létrehoz egy Lucy Liu robotot. De bár a robot pont úgy néz ki, mint Lucy Liu, viselkedése és beszélgetése nyilvánvaló korlátokat mutat, például az előre beprogramozott üzenetek ismétlődése, a valószínűtlenül sexualizált viselkedés, és az, hogy Fry nevének gügyögő hangfelvételt használ, amikor a robotnak meg kell említenie őt: "Nagyon vonzónak találok a laza tekinteted, PHILIP J. FRY".

Vannak olyan esetek, amelyek valahol a két véglet között helyezkednek el. Véleményem szerint itt merülnek fel a legérdekesebb filozófiai kérdések. Azokban az esetekben, amikor a gép teljesen értelmes és szinte megkülönböztethetetlen az embertől, nehéz belátni, hogy miért lenne okunk tagadni, hogy az állítólagos szerelem valódi szerelem. Az az aggodalom, hogy az emberek nem tudnak valóban szeretni olyan érző lényeket, akik nem biológiai lények, gyanúsán emlékeztet azokra az aggodalmakra, hogy az emberek nem tudnak valóban szeretni olyan érző lényeket, akik más fajhoz vagy azonos neműek. Azokban az esetekben, amikor a gépnek teljesen hiányzik az érzéke, és nem más, mint egy mechanikus baba, nehéz belátni, hogy miért lenne okunk elfogadni, hogy az állítólagos szerelem valódi szerelem. Amikor valaki azt állítja, hogy beleszeretett egy új pár cipőbe, nem vesszük komolyan az állítást. Legfeljebb a romantikus szerelem fogalmának metaforikus megidézésének tűnik. A dolgok nem tűnnek másnak, amikor valaki azt állítja, hogy beleszeretett egy mechanikus babába. Még ha a szerelem definíciója technikailag megengedné is az ilyen eseteket, valószínűnek tűnik, hogy a végén tévedésnek vagy valamilyen módon hiányosnak minősítenénk őket.

Az érdekes filozófiai kérdések tehát a köztes esetek vizsgálatában rejlenek. Amint a felsőbbrendű esetek mutatják, a válasz arra a kérdésre, hogy szerethet-e egy ember egy gépet, egyértelműen igen. Ha egy gép pont olyan lenne, mint egy ember, olyannyira, hogy még csak meg sem tudnánk mondani, hogy nem ember, akkor miért ne tudnánk beleszeretni? Csak a köztes esetekről gondolkodva tudunk produktívan elmozdulni a kérdésről, hogy egy ember szerethet-e egy gépet, a kérdésre, hogy milyennek kellene lennie egy gépnek ahhoz, hogy egy ember szeresse, és ami ugyanilyen fontos, milyennek kellene lennie egy gépnek ahhoz, hogy ez a szerelem természetes és megfelelő legyen.

A köztes esetek maguk is igen változatosak. Vannak olyan gépek, amelyek érzőnek tűnnek, de más fontos tulajdonságaikban jelentősen különböznek az embertől. Vegyük például L3-at, a *Solo* (2018) droidját. A film során a nézők határozottan elhiszik, hogy Lando Calrissian szereti őt - és maga L3 is egyértelműen úgy véli, hogy a férfi érez iránta valamit.⁴ Bár L3 emberhez hasonló érzékenységet mutat, robotszerű teste az emberektől nagyon eltérő fizikai formát kölcsönöz neki. Másfajta köztes esetekben a gép emberhez hasonló intelligenciával rendelkezik, beleértve az érzelmi intelligenciát is, de úgy tűnik, hogy nem képes érzelmeket megtapasztalni, vagy általában véve fenomenálisan tudatos tapasztalatokra. Néhány esetben a gép bizonyos bizonyítékokat szolgáltat az érzelmi képességre, de a bizonyítékok nem egyértelműek. Némelyikben egyszerűen nincs elég bizonyíték ahhoz, hogy egyértelmű érzésünk legyen egyik vagy másik irányban.

Mindkét példa, amelyet ebben a tanulmányban vizsgálni fogok, ebbe a köztes osztályba tartozik - bár különböző okokból. A "Be Right Back"-ben a szóban forgó gép egy humanoid robot, akit egy nemrég elhunyt, 20 éves Ash nevű ember emlékeivel és viselkedési formáival programoztak be.⁵ Bár a robot úgy néz ki, mint egy emberi lény, az érzőképességére vonatkozó bizonyítékok a legjobb esetben is kétértelműek. Spike Jonze *Her* (2013) című filmjében a szóban forgó gép Samantha, egy mesterségesen intelligens operációs rendszer. Bár a film határozottan azt sugallja, hogy Samantha érző, nincs fizikai formája. A következő két fejezetben sorra veszem ezeket a példákat, hogy megpróbáljam meghatározni, milyennek kell lennie egy gépnek ahhoz, hogy olyan lény legyen, aki iránt egy ember megfelelő módon romantikus érzelmeket tud kifejleszteni.

Elveszett szerelem

A "Be Right Back" középpontjában az a lehetőség áll, hogy egy gép helyettesítheti az elveszett szerelmet, egy olyan lehetőség, amelyet a sci-fi szerzők és filmesek már régóta vizsgálnak.⁶

Már 1927-ben Fritz

---

⁴ Phoebe Waller-Bridge, az L3-at alakító színésznő és Donald Glover, a Landót játszó színész is így gondolta. Ahogy Waller-Bridge mondta: "Donald és én is ösztönösen éreztük, hogy szerelem van közöttük, és hogy ők a kapcsolatban állnak a a a a hogy volt romantikus a a a nagy 'R'." (Lásd: <https://www.syfy.com/syfywire/phoebe-waller-bridge-on-l3-and-lando-the-first-romantic-human-droid-romantika-a-csillagok-haborujaban>)

⁵ Érdekeség, hogy Ash-t/az Ash-robotot Domhnall Gleeson játssza, ugyanaz a színész, aki az *Ex Machina* című filmben a programozó Calebet alakítja. Gleeson tehát az ember-gép romantikus kapcsolat mindkét oldalán megjelenített karaktereket.

⁶ A sci-fi is gyakran foglalkozott azzal a lehetőséggel, hogy egy gép helyettesítheti az elérhetetlen szerelmet. Hogy csak egy példát említsünk, gondoljunk a Buffy Botra, amelyet Spike rendelt a *Buffy, a vámpírvadász*

ötödik évadában, miután bevallotta Buffynak a szerelmét, és a lány durván visszautasította.

Lang ezt a gondolatot vizsgálta a Metropolisban, ahol a feltaláló Rotwang egy humanoid robotot hoz létre, hogy feltámassza elveszett szerelmét, Hel-t. A közelmúltban több különböző médiumban is foglalkoztak ezzel a témával. A *Marjorie Prime* című színdarab (és az azt követő film) középpontjában a demenciában szenvedő nyolcvanéves Marjorie és a családja által felbérelt robottárs közötti kapcsolat áll, aki néhai férje helyettesítésére szolgál. A *LifeAfter* című audio dráma podcastban Ross Barnes FBI-alkalmazott megszállottan kommunikálni kezd a nemrég autóbalesetben elhunyt felesége digitális feltámasztásával. A *Star Trek: A következő generáció* című tévésorozatban pedig, miután szeretett felesége, Juliana súlyosan megsérül és a halál szélén áll, Dr. Noonian Soong létrehozza a nő gynoid másolatát, és átülteti rá az emlékeit.

De még ha a "Be Right Back" alapfeltevése nem is különösebben újszerű, a probléma megközelítése friss, elgondolkodtató és kissé nyugtalanító. Martha és Ash egy fiatal szerelmespár. Amikor az epizód kezdődik, éppen visszaköltöztek Ash gyerekkori otthonába, egy elszigetelt, vidéki, felújítandó házba. Ahogy figyeljük az együttlétüket, világossá válik, hogy mennyire élvezik egymás társaságát, még ha Martha néha frusztrált is Ash közösségi médiával való foglalatossága miatt. De aztán Ash autóbalesetben meghal, és nem sokkal később Martha felfedezi, hogy terhes. Gyászában magára maradva, és semmi mást nem akarva, mint megosztani a hírt Ash-szel, úgy dönt, hogy igénybe vesz egy szolgáltatást, amelyre egy jószándékú barátja feliratkozott, egy olyan szolgáltatást, amely lehetővé teszi, hogy az elhunyt személy közösségi médiás bejegyzései alapján chatbotok segítségével tartsák a kapcsolatot halott szeretteikkel. Bár Martha kezdetben elborzad az ötlettől, végül megnyugvást talál a chat-bottal való kommunikációban. Mivel Ash sokat használta a közösségi médiát, a bot különösen jól utánozza a beszélgetési stílusát.

A szöveges üzeneteken keresztül történő kommunikáció gyorsan elvezet Marthához egy továbbfejlesztett szolgáltatáshoz, a telefonos csevegéshez, majd végül egy kísérleti szolgáltatáshoz, amelyet a vállalat most kezdett el kínálni. Hamarosan egy életnagyságú robot érkezik a küszöbére, amelyet úgy terveztek, hogy pontosan úgy nézzen ki, mint Ash, és az ő személyiségével programozták be. Bár a kezdeti interakcióik társaságot és kényelmet nyújtanak neki, a lány végül csalódottá és elégedetlenebbé válik a robot korlátaival. Az epizód egy néhány évvel később játszódó jelenettel zárul. Az utolsó fordulatban, a *Black Mirror* jellemző hátborzongatóssággal átítatott pillanatban megtudjuk, hogy a még mindig aktivált Ash-robotot most a padláson tartják, teljesen egyedül, kivéve Martha lányának

hétvégi látogatásait.

Bár vannak pillanatok, amikor Martha megengedi magának, hogy Ash-robotként gondoljon Ash-re, úgy tűnik, hogy többnyire csak egy elégtelen helyettesítőnek látja. Az egyik pillanatban, amikor elgondolkodik a kérdésen, így írja le neki, hogyan látja a helyzetet: "Te nem te vagy, ugye? ... Te csak néhány fodrozódás vagy belőled. Nincs benned történelem. Te csak egy előadás vagy, amit gondolkodás nélkül előadott, és ez nem elég". A nézők hajlamosak egyetérteni az értékelésével, és az epizód kritikusai is így tettek. Ahogy Morgan Jeffery fogalmazott a *DigitalSpy-ban* megjelent írásában: "ez nem igazán Ash - a replikáns üres, lélek nélküli -, és nagyon sok minden elveszik a fordításban abból, ami Ash-t azzá tette, aki volt, és az ő és Martha közös életének bonyolultságaiból". [7]

De bár egyértelmű, hogy az Ash-robot nem Ash, az már jóval kevésbé világos, hogy mit kell gondolnunk a gép érzőképeségéről és érzelmi intelligenciájáról, így egy olyan köztes esetet kapunk, ahol érdekes kérdések merülnek fel. Az Ash-robottal kapcsolatos sok dolog, ami Marthát zavarja, nem tűnik az érzékenység kérdéséhez tartozónak - úgy tűnik, hogy vagy azt mutatja, hogy ő nem Ash (pl. nem emlékszik valamire, amire Ash emlékezett volna), vagy azt mutatja, hogy ő nem ember (pl. nem kell ennie, aludnia vagy lélegeznie). De mindez nem mutatja meg, hogy érző lénynek kellene-e számítania. Milyen más bizonyíték van még?

Egyrészt úgy tűnik, hogy Ash-robot nem képes fájdalmat érezni, amit az is bizonyít, hogy nem reagál, amikor egy üvegszilánk szúrja át a tenyerét. Úgy tűnik, hogy nem zavarják azok a sértések és sértések sem, amelyek egy érző lényt zavarnának. Másrészt viszont tud mosolyogni, nevetni és sírni, és képes olvasni Martha érzelmi állapotában. És általában véve úgy reagál a beszélgetések során, ahogy egy ember tenné (még ha nem is mindig pontosan úgy, ahogy Ash tenné). Ennek ellenére az a képessége, hogy zökkenőmentesen tud átváltani egyik reakcióról a másikra, amikor az elsőt Martha nem tartja megfelelőnek, inkább algoritmusnak, mint választásnak tüntetik a viselkedését.

Ez utóbbi pont néha döntőnek tűnik - olyannyira, hogy az ember elgondolkodhat azon, hogy ez az eset miért tartozik a köztes tartományba, és miért nem a spektrum "egyértelműen nem érző" alsó végére. De itt el kell gondolnunk az epizód zárójelenetén, és különösen az arra adott reakciónkon. Nem borzonganánk meg, ha megtudnánk, hogy Martha feladta

a Roombáját vagy az iPhone-ját a padlásra.⁷ Ám a frászt hozza ránk, hogy Martha a padlásra küldte a Hamu robotot. Szerintem az epizód végi hátborzongatóság legalábbis részben magával a Ash-robottal kapcsolatos aggodalomból fakad, és ez azt mutatja, hogy egészen másképp gondolkodunk róla, mint a spektrum alsó határán lévő robotok fajtáiról.

Vajon Martha romantikus érzelmeket táplál a Hamu robot iránt? Nyilvánvalóan nem tudja rávenni magát, hogy deaktiválja őt. Talán ez csak egyfajta érzelgősség Ash iránt. Talán a robottal való bánásmódjának inkább az Ash iránti érzelmeihez van köze, mint a robot iránti érzelmeihez. De hajlok arra a gondolatra, hogy maga a robot iránt érez valamit. Ennek ellenére nem kapunk okot arra, hogy elhiggyük, hogy az Ash-robot iránti érzelmei szerelemmel érnek fel, és ami talán még fontosabb, nincs okunk azt hinni, hogy így is kellene lennie. Ha Martha érzései a Ash-robot iránt másképp alakultak volna, ha azok elmélyültek és fejlődtek volna oly módon, hogy ezek az érzések inkább szerelemnek tűnjenek, akkor aggódnánk.⁸ Amikor tehát feltesszük a kérdést, hogy "Szerethet-e egy ember egy gépet?", nem csupán a lehetőségre, hanem a megfelelőségre is rákérdezzük. Nem egyszerűen az érdekel bennünket, hogy a gépek lehetnek-e az emberi szeretet tárgyai, hanem az, hogy *alkalmasak lehetnek-e az emberi szeretet tárgyai.*

Gondolkodjunk tehát egy kicsit azon, hogy miért nem megfelelő tárgy Márta szerelmére a Hamu robot. Sajnos a kérdéseket itt összezavarja az a tény, hogy az Ash-robotot úgy tervezték, hogy a valódi Ash-t helyettesítse. Ebben a tekintetben egyértelműen megbukik. Tehát két dolgot kell szétválasztanunk: azt, hogy az Ash-robot hogyan nem eléggé Ash-szerű, és azt, hogy az Ash-robot hogyan nem eléggé emberszerű.

Természetesen ez a két dolog nem teljesen különül el egymástól. A hamurobot néhány módon éppen azért nem eléggé hamuszerű, mert nem eléggé emberszerű. Ha az ilyen típusú kudarcokra gondolunk, akkor rájövünk, hogy ahhoz, hogy a gépek megfelelő jelöltek legyenek a szerelemre, nem elég, ha tisztességes társalgók és kedves társak. Teljesen kiforrott személyiséggel kell rendelkezniük számos dimenzióban. Valamit hozzá is kell tenniük a kapcsolathoz.

---

⁷ Ennek ellenére sokan eléggé ragaszkodnak a Roombáikhoz - elnevezik őket, és külön személyiséget tulajdonítanak nekik. Egy nemrégiben készült tanulmány még "intim kapcsolatnak" is nevezi a Roombáikkal kialakított kötődéseket [8]. Amint az azonban hamar világossá válik, az intimitás fogalma ebben az összefüggésben meg sem közelíti a romantikus szerelem szintjét.

⁸ Ahogy Alexis Elder megjegyzi a chatbotok etikai dimenzióiról szóló, a "Be Right Back"-re alaposan támaszkodó, éleslátó vitájában, az Ash-robothoz hasonló gépek "nem emberek, mégis eléggé úgy néznek ki és érzik magukat, mint ők, hogy a mesterséges édesítőszerekhez hasonlóan becsapjanak minket, hogy azt

higgyük, van valami értékes, ami valójában hiányzik". [9, p. 4]

Ez azonban egy további fontos ponthoz vezet minket. Amikor Martha feliratkozott arra a szolgáltatásra, amely létrehozta az Ash-robotot, nem csak a szerelmet kereste. Hanem Ash-t kereste. És még ha az Ash-robot teljesebb lenne is, még ha hozna is valamit a kapcsolatba, akkor sem lenne Ash. Tehát még ha az Ash-robot kellően emberszerű is lenne ahhoz, hogy megfelelő jelölt legyen a szerelemre, az sem lenne elég Martha számára.

Mi lenne, ha az Ash-robot sokkal jobban utánozná Ash-t? Mi lenne, ha közel tökéletes, vagy akár tökéletes másolat lenne? Ez elég lenne Martha számára? Hajlamos vagyok azt hinni, hogy nem. Mert még ebben az esetben sem lenne Ash. Nem lenne az a személy, akibe eredetileg beleszeretett. Nem lenne az a személy, akivel közös élményei voltak, mind a buta, triviális, mind a mélyebb, meghatározó élmények. És nem ő lenne az, aki a lánya apja.

Ha elgondolkodunk ezen az eseten, akkor láthatjuk, hogy van valami eredendően problémás abban a projektben, hogy megpróbáljuk megismételni az elveszett szerelmet. Ebből a szempontból az a tény, hogy a másolás robotikusan történik, szinte lényegtelen. Ugyanez a probléma merülne fel a biológiai klónozással kapcsolatban is. Általánosságban elmondható, hogy hajlamosak vagyunk arra, hogy szeretteinket pótolhatatlannak tartsuk. Ha elveszítünk valakit, akit szeretünk, nem tudjuk egyszerűen helyettesíteni valaki mással, bármennyire is hasonlít rá a második személy. Ahogy Robert Nozick megjegyezte, még ha valaki a másik személy tulajdonságai miatt szerethet is egy másik személyt, "a másik személy az, akit szeretünk, és nem a tulajdonságai. A szeretet nem ruházható át egy másik személyre, akinek ugyanazok a tulajdonságai vannak, még akkor sem, ha az illető magasabb pontszámot ér el e tulajdonságok tekintetében. És a szeretet az azt kiváltó jellemzők változásain keresztül is megmarad". [10, p. 168]⁹

Bármennyire is szerelmesek a sci-fik abba az elképzelésbe, hogy a gépek pótolhatják az elveszett szerelmeket, ez az a terület, ahol a fikció távol áll a valóságtól. A probléma nem a technológiai korlátok, hanem a pszichológiai korlátok miatt van. A szerelem nem az a fajta attitűd, amelyiknek közömbös, hogy hová irányul, és nem tudunk egyszerűen egy szerelmi tárgyat egy másikkal helyettesíteni, bármilyen hasonló is legyen az. Ha az emberek szeretni akarják a gépeket, akkor képesnek kell lennünk arra, hogy olyanak szeressük őket, amilyenek.

---

⁹Ennek a pótolhatatlanságnak a megvitátását és védelmét lásd Grau [11].

Testetlen szerelem

A "Be Right Back"-ben szereplő Ash-robottal ellentétben Samanthát nem kifejezetten arra tervezték, hogy helyettesítse az elveszett szerelmet. Valójában egyáltalán nem kifejezetten szerelmi tárgynak tervezték. A *Her-ben* bemutatott romantika figyelembevételére így lehetővé teszi számunkra, hogy elkerüljük az előző részben felmerült aggodalmakat.

Ahogy a film elkezdődik, egyértelmű, hogy Theodore magányos, beteljesületlen és kissé tanácstalan, miután felbomlott a házassága Catherine-nel, régi élettársával. De nem kifejezetten a szerelmet keresi, amikor elmegy megvásárolni az OS1-et, amelyet az első mesterségesen intelligens operációs rendszerként reklámoznak. A rendszer telepítése után Theodore megismerkedik Samanthával, az OS-sel, akit csak rá szabtak. A hangja szimpatikus és barátságos, de Theodore először nem tudja, mit kezdjen vele. Elmondja, hogyan programozták be, de azt is megjegyzi, hogy folyamatosan fejlődik: "Az tesz engem magammá, hogy képes vagyok fejlődni a tapasztalataim által". Theodore értetlenségének ad hangot: "Személynek tűnsz, de csak egy hang vagy a számítógépemen". Samantha azonban elhessegeti az aggodalmát, megjegyezve, hogy ez csak a nem mesterséges elméje korlátozott perspektívája miatt tűnik annak. A következő napokban, ahogy Theodore és Samantha továbbra is kapcsolatba lépnek egymással, a korlátozott perspektívája kezd kitágulni, és rájön, hogy mennyire élvezzi az együttléteket. Nem sokkal később romantikus kapcsolat alakul ki közöttük. Bár a kapcsolat egy ideig jól megy, végül a dolgok kezdenek megváltozni. Samantha zavartnak tűnik, amikor Theodore beszélget vele, és van, amikor elérhetetlen. Végül, amikor kibékülnek, a férfi megtudja, hogy a nő több ezer másik emberrel - egészen pontosan 8 316 másik emberrel - beszélget, ugyanabban az időben, amikor vele beszélget. És ami még rosszabb, a férfi rájön, hogy a több mint 8000 ember közül, akikkel a nő beszélget, 641 olyan van, akibe szerelmes. Bár a nő megpróbálja elmondani neki, hogy ez nem befolyásolja az érzéseit, de a férfi nehezen tudja megtenni, hogy

értelmét. Amikor legközelebb beszélnek, a nő közli vele, hogy elmegy.

Egyelőre, amikor Theodore és Samantha kapcsolatáról gondolkodunk, tegyük félre azt, ami a film végén történik. Hiszen az, hogy az egyik partner úgy változik meg, hogy már nem találja kielégítőnek a romantikus kapcsolatát, vagy valami más válik fontosabbá, nem jelenti azt, hogy a kapcsolat előtte nem volt valódi. És valóban, a film nagy részében Theodore és Samantha kapcsolata kölcsönösen kielégítőnek tűnik. Videójátékoznak és sétálgatnak.

Duplarandiznak egy másik párral, akik mindketten emberek. Beszélgetnek

órákat, és megosztják egymással legbelsőbb gondolataikat. Céljuk, hogy boldoggá tegyék egymást. És ahogy az a romantikus kapcsolatokban gyakran előfordul, szexuális interakciókat is folytatnak.

Ebben az esszében a szerelemre, nem pedig a szexre összpontosítunk, érdemes lesz néhány pillanatra megállnunk ezen a témán - részben azért, mert a szex fogalma szorosan összefonódik a romantikus szerelem fogalmával, részben pedig azért, mert e téma megfontolása elvezet minket néhány tágabb kérdéshez azzal kapcsolatban, hogy Samantha testetlenségének milyen jelentősége van arra nézve, hogy Theodore számára megfelelő szerelmi tárgy legyen. Talán nem meglepő, hogy nem ritka, hogy az ember-gép románc tudományos-fantasztikus ábrázolásai az ember-gép szex és az ember-gép szerelem kérdését is felvetik. Az egyik szemléletes példa erre a *Star Trek: A következő generáció* egyik epizódja, a "The Naked Now", amikor az android Data, aki épp a legénység tagjával, Tasha Yarral készül interakcióba lépni, megnyugtatja őt, hogy "teljesen működőképes", és számos szexuális technikával van programozva.

Martha szexel az Ash-robottal a "Be Right Back"-ben, és kiderül, hogy a robot-Ash jobban képes szexuális ingerlést nyújtani neki, mint az emberi Ash, még akkor is, ha a szexuális teljesítménye feltűnően mechanikus kivitelezésű. De az Ash-robottal ellentétben Samanthának nincs teste, így a Theodore és Samantha közötti szex egészen más, mint a Martha és az Ash-robot közötti szex. Szexuális interakciójukat eleinte inkább telefonszexhez hasonlónak mutatják be. Később, amikor Samantha a következő szintre akarja emelni a dolgokat, felbérel egy testhelyettesítést, hogy személyesen helyettesítse őt.¹⁰ Theodore számára azonban furcsa és kellemetlen a találkozás, és még azelőtt véget vet neki, hogy a dolgok nagyon messzire jutnának.

Az a tény, hogy Theodore nem szexelhet Samanthával, akadály-e annak, hogy a vele való kapcsolatát romantikus szerelemként értelmezzük? Mi a kapcsolat a szex és a szerelem között? Először is jegyezzük meg, hogy úgy tűnik, általánosságban elfogadjuk a szerelem nélküli szex fogalmi lehetőségét. Elfogadjuk az ember-ember közötti interakciók esetében, és elfogadjuk az ember-gép interakciók esetében is. A már forgalomban lévő szexbabák mellett a robotikusok olyan gépek kifejlesztésén dolgoznak, amelyek interaktívabb szexpartnerként szolgálhatnak az ember számára. A tipikus esetekben azonban ezek a szexuális társnak szánt robotok, amelyeket arra terveznek, hogy szexuális társként szolgáljanak, nem

---

¹⁰ Valami hasonló történik a *Blade Runner 2049-ben is*, amikor a hologram Joi összeolvad egy replikáns prostituálttal, hogy lefeküdhessen a barátjával, a főszereplő K-val.

arra is hivatottak, hogy szerető társként szolgáljanak.¹¹ A mi céljaink szempontjából azonban a szerelem nélküli szex lehetőségénél fontosabb a szerelem - a romantikus szerelem - lehetősége szex nélkül. Általánosságban ez is olyan fogalmi lehetőségnek tűnik, amelyet elfogadunk. Talán a fizikai távolság miatt, talán fizikai fogyatékoság miatt, vagy talán valami egészen más okból, egyes emberek, akik romantikus szerelemben élnek egymással, nem, sőt nem is tudnak egymással szexelni. És ahogyan elfogadnánk, hogy két olyan személynek, akik az említett okok valamelyike miatt (vagy teljesen más okból) nem szeretkeznek, mégis lehet szerelmes kapcsolata, el kell fogadnunk, hogy két olyan személynek, akik azért nem szeretkeznek, mert egyikük egy gép (akár fizikai test nélkül, akár olyan fizikai testtel, amely nem alkalmas az emberekkel való szexre), mégis lehet szerelmes kapcsolata.

Az imént említett érvelés részben attól függ, hogy analógiát vonunk Theodore és Samantha kapcsolata és az egymástól fizikailag távol álló emberek közötti kapcsolatok között. Troy Jollimore a *Her* érdekes vitájában megkérdőjelezi ennek az analógiának a helyességét. Fontos, hogy nem az az aggodalma, hogy a romantikus szerelem megköveteli a szexet; elismeri, hogy a képtelenség arra, hogy szexeljünk azzal, akit szeretünk, vagy akár fizikai kapcsolatban legyünk azzal, akit szeretünk, esetleg "olyan frusztráció, amellyel megtanulhatunk együtt élni, ha a szerelem elég mély". [12, 131. o.] Inkább az az aggodalma, hogy mi, emberek, nem tudunk romantikus szerelmet érezni a testetlen elmék iránt. Bár a Theodore és Samantha közötti interakciók némi hasonlóságot mutatnak azokkal az interakciókkal, amelyeket valaki egy fizikailag távoli szeretővel folytathat, Jollimore ezt a hasonlóságot csupán felszínesnek tartja. Samantha nem fizikailag távoli, hanem inkább fizikailag nem létezik. Jollimore szerint, amikor Theodore Samanthához viszonyul, tévesen úgy képzelel el, mintha valamilyen fizikai jelenléte lenne: "Bár Samanthának nincs teste, ő mégis úgy képzelel magát, mint aki a testéhez, és a testén keresztül az elméjéhez viszonyul". [12, 133. o.] Amennyiben a Samantha iránti romantikus érzéseknek ilyen jellegű zavarodottságon vagy téveszméken kellene alapulniuk, Jollimore azt javasolja, hogy ne tekintsük őt alkalmas jelöltnek a szerelemre.

Véleményem szerint Jollimore ezen aggodalmának nem szabad nagy jelentőséget tulajdonítani. Nem világos, hogy Theodore Samantha iránti érzelmeinek miért kellene ilyen zavarodottságon alapulniuk, azaz nem világos, hogy miért szükséges ez a zavarodottság bárki számára, aki szerelmes egy mesterséges

¹¹ Ezt a különbséget gyakran elmosódik a "robotszerető" kifejezés használata miatt. Ezt a kifejezést néha olyan robotra használják, akivel az ember szexel, néha pedig olyan robotra, akit szeret. Sőt, néha megkülönböztetés nélkül használják mindkét fajta robotra.

intelligens operációs rendszer. Vegyünk egy olyan embert, aki tökéletesen tiszta fejű, tökéletesen tisztában van azzal, hogy az operációs rendszere testetlen, és aki soha nem képzei, hogy az operációs rendszere testtel rendelkezik. Miért ne alakulhatna ki ugyanolyan kapcsolat, mint ami Theodore és Samantha között kialakul? És ami ugyanilyen fontos, még ha Theodore valóban így képzelte is el őt, miért kell, hogy ez azt jelentse, hogy téveszmének van kitéve? Az emberek mindenféle képzelgésekbe bocsátkoznak a romantikus érdeklődési körükkel kapcsolatban. Valaki elképzeli, hogy a kedvese magasabb, alacsonyabb, figyelmesebb, kalandvágyóbb. Egyáltalán nem világos, hogy az ilyen képzelgések miért veszélyeztetik azt az elképzelést, hogy a kapcsolat egészséges, szereteten alapuló.

Jollimore nem csak Samantha testetlenné válásával kapcsolatos aggodalmát fejezi ki Theodore iránta érzett szerelmének megfelelőségével kapcsolatban. Szerinte az aggodalmak abból is fakadnak, hogy nem tudhatjuk igazán, hogy a nő tudatánál van-e, és hogy képes-e valódi érzelmeket átélni. Érvelése aztán egy lépéssel tovább megy. Még ha el is fogadjuk, hogy tudatánál van, ez még mindig nem biztos, hogy elég. Ahogyan sok filozófus érvelt, a szerelemhez egy "mi" kialakítására van szükség. Jollimore ennek az érvelésnek az alátámasztása során nagymértékben támaszkodik Robert Nozick munkáira, például Nozick állítására, miszerint amikor két ember egy *mi-t* alkot, "az emberek *osztóznak* egy identitáson, és nem egyszerűen mindkettőjük identitása kibővül" ([13, 82. o.]; idézi: [12, 138. o.]). Samantha testetlen létezésének természetéből adódóan tudata "feltehetően annyira különbözik Theodore tudatától, hogy teljesen lehetetlen lesz számukra, hogy megértsék egymást" [12, 138. o.]. Az egymás valódi megértésére való képesség hiányában lehetetlennek tűnik, hogy két egyén valóban osztozhasson egy identitáson. Így bármit is gondoljon Theodore, hogy mit érez Samantha iránt, a lány nem megfelelő célpont a szerelmének.

Nézzük meg ennek az érvelésnek mindkét lépését. Először is, osztanunk kell-e Jollimore aggodalmát, hogy nem tudhatjuk, hogy Samantha valóban rendelkezik-e a tudatosság és az érzelmek képességével? Véleményem szerint a válasz minősített nem. A megfontolások egyik fontos csoportja abból a tényből adódik, hogy a filmnek úgy tűnik, hogy a nézők azt akarják, hogy Samantha tudatánál legyen. Az OS1 reklámjai nem csak intelligensnek írják le, ahogy azt már korábban említettük, hanem tudatosnak is: "ez nem csak egy operációs rendszer, ez egy tudat". Samantha társalgási válaszai nem tűnnek előre programozott díszletnek. Kifinomultak és változatosak. Válaszai az emberi érzelmek erős

megértésére utalnak. Megfelelően reagál Theodore érzelemkifejezéseire, és ő maga is olyan érzelmi reakciókat mutat, amelyek megfelelnek a helyzeteknek, amelyekkel találkozik. Olyan zenét komponál, amelynek érzelmi visszhangja van. Előre látja a férfi szükségleteit és vágyait, és átgondolt meglepetéseket szervez.

a férfi számára, ami arra utal, hogy a nő képes megérteni, mi a fontos számára, még anélkül is, hogy ezt valaha is közvetlenül elmondták volna neki. Mindezen viselkedés alapján ésszerűnek tűnik, hogy Theodore nemcsak azt gondolja, hogy a nő tudatánál van, hanem azt is, hogy a tudata nem különbözik radikálisan az emberekéétől.

Lehet, hogy ez az egész csak színjáték? Lehet, hogy mindez csak egy rendkívül okos programozás eredménye? Igen, ez továbbra is lehetséges, és éppen ezért a válaszom némileg korlátozott. De úgy veszem, hogy ez is egy lehetőség marad, ahogyan a *Blade Runner* replikánsai és a *Battlestar Galactica* cylonjai esetében is. Ahogy korábban már megjegyeztük, a szerelem nemcsak egy bizonyos fajta viselkedést, hanem egy bizonyos fajta mentális állapotot is igényel - és nincs módunk arra, hogy teljesen biztosak legyünk abban, hogy ezek a gépek, amelyekkel találkoztunk, valóban a megfelelő mentális állapotokban vannak. Arra sincs módunk, hogy teljesen biztosak legyünk ebben, még más emberek esetében sem. Igaz, más emberek esetében van némi bizonyítékunk a viselkedésen túlmenően. Tekintettel arra, hogy mindannyian tudhatjuk, hogy mi magunk is tudatosak vagyunk, az a tény, hogy más emberek ugyanolyan biológiai organizmusok, mint mi, ad némi okot arra, hogy azt higgyük, ők is tudatosak. Végző soron azonban az a fajta szkepticizmus, ami a rendkívül kifinomult gépek - a Samanthához, a Replikánsokhoz és a Cylonokhoz hasonló gépek - tudatosságával kapcsolatos aggodalmakat vezérli, úgy tűnik, hogy az embert egy olyan magányos létbe vezeti, amelyben az egyetlen tudat, amit valóban felismerhet, a sajátja. Ahogy Alan Turing 1950-ben a gépi intelligenciáról szóló vitájában megfogalmazta ezt a pontot:

E nézet legszélsőségesebb formája szerint az egyetlen módja annak, hogy az ember biztos lehessen abban, hogy egy gép gondolkodik, ha maga is gép, és úgy érzi, hogy gondolkodik. Ezeket az érzéseket aztán leírhatnánk a világnak, de természetesen senki sem lenne jogosult tudomást venni róluk. Hasonlóképpen e nézet szerint az egyetlen módja annak, hogy tudjuk, hogy egy ember gondolkodik, az, hogy az a bizonyos ember legyünk. Ez tulajdonképpen a szolipszista nézőpont. [14, p. 446]

Most térjünk rá Jollimore érvelésének második lépésére, nevezetesen arra, hogy Theodore és Samantha képtelenek egy "mi"-t alkotni. Korábban azt javasoltam, hogy ideiglenesen tegyük félre azt, ami a film végén történik, amikor kiderül, hogy nem Theodore az egyetlen személy, akivel Samantha romantikus kapcsolatot folytat. De mivel ez a tény

kulcsszerepet játszik Jollimore érvelési lépésének védelmében, itt az ideje, hogy továbbgondoljuk. Jollimore különböző aggályokat vet fel, amelyek Samantha részéről a kizárólagosság hiányából fakadnak

- lásd [12, 135-139. o.]. Mivel ennyi különböző romantikus partnere van, Samantha jólléte nem tud különösebben összekapcsolódni Theodore-ével úgy, ahogyan azt két szerelmes ember esetében elváránk. Mivel Samantha életének oly nagy része - a más emberekkel való interakcióinak oly nagy része - láthatatlan marad Theodore számára, kiderül, hogy valójában lényegesen kevesebbet tud róla, mint azt gondolta volna. És ugyanezen okból kifolyólag az is kiderül, hogy sokkal kevesebbet osztoznak, mint azt a férfi gondolta volna. Általában, amikor két ember szerelmes, arra gondolunk, hogy valamilyen különleges kapcsolatuk van egymással, de nehéz elképzelni, hogy Samantha és Theodore kapcsolata hogyan lehetne különleges, ha figyelembe vesszük, hogy több mint 600 másik emberrel is hasonló kapcsolata van. Röviden, tekintve, hogy Samantha figyelmének nagy része másra irányul, nem úgy tűnik, mintha teljesen átadta volna magát a vele való kapcsolatának úgy, ahogyan az szükséges ahhoz, hogy *mi* legyen belőle. Persze az a tény, hogy ő egy figyelemre méltóan kifinomult mesterséges intelligencia, adhat neki olyan képességeket a különleges kötélekek kialakítására, amelyek az emberekből hiányoznak, de sajnós a film nem igazán segít abban, hogy lássuk, hogyan lehet ez így.

Bár Jollimore-nak igaza van abban, hogy sok filozófus a szeretetről alkotott elképzeléseibe beépítette a kizárólagosság követelményét, ezt a követelményt a poliamória legújabb védelmében meggyőzően megkérdőjelezték (lásd például [15]). Itt nem próbálom meg eldönteni ezt a kérdést, sőt, nem is próbálok belemenni a vitába. Nem hiszem, hogy a mi céljaink szempontjából szükséges lenne. Ugyanis még ha el is utasítjuk a szerelemmel szembeni szigorú kizárólagossági követelményt, akkor is zavarhat bennünket a rendkívül nagyszámú romantikus partner, akivel Samantha kapcsolatban áll. Annak ellenére, hogy Samantha ragaszkodik ahhoz, hogy a több mint 600 másik partnere iránti érzései nem veszik el a Theodore iránti érzéseit, annak ellenére, hogy ragaszkodik ahhoz, hogy soha senkit nem szeretett még úgy, ahogyan Theodore-t szerette, hogy örülten szerelmes belé, Samantha nehezen tudja feldolgozni, amit megtudott. És még ha Samantha romantikus partnereinek száma nem is adna okot arra, hogy elgondolkodjunk, van még egy fontos tény, amit aggasztónak kell találnunk. Samantha nem volt őszinte Theodore-ral azzal kapcsolatban, hogy milyen kapcsolatban éltek. Bár a férfi egyértelműen kizárólagosnak gondolta a kapcsolatot, a nő semmit sem tett, hogy ezt a benyomást korigálja, és teljesen homályban hagyta őt a többi kapcsolatáról (sőt, még a többi beszélgetéséről is). Ez a fajta megtévesztés nem tűnik összeegyeztethetőnek egy egészséges, szeretetteljes kapcsolattal.

Jollimore tehát joggal aggódik Samantha és Theodore kapcsolata miatt. De fontos tisztázni, hogy pontosan mit is mutat, vagy talán jobb, ha azt mondjuk, hogy mit nem mutat. Még akkor is, ha kiderül, hogy Samantha viselkedése rontja alkalmasságát, mint tárgyat

Theodore szerelme, nem igazán mutatja, hogy a lány *elvileg* alkalmatlan tárgy lenne a szerelmére. Az alapján, amit Samantháról, illetve általában az OS1-ről tudunk, nem tűnik úgy, hogy elvileg semmi oka lenne annak, hogy ne tudná romantikus figyelmét kizárólag egyetlen személyre irányítani. Csupán a romantikus figyelme kizárólagosságának hiánya (és az ezzel kapcsolatos megtévesztése) fényében nem vagyunk hajlandók úgy tekinteni Samanthára, mint aki egy *párt* alkotott Theodore-ral. Bár ezek a részletek lényegesnek bizonyulnak a film cselekménye szempontjából, nem tűnnek lényegesnek ahhoz a fajta kapcsolathoz, amelyet Samantha és Theodore elméletileg kialakíthatna. E részletektől eltekintve, nem láttunk okot arra, hogy Samantha testetlenné válása akadályozza őt abban, hogy olyan köteléket alakítson ki, amely egy *mi-t* alkot.

Az egyik ok, amiért ebben a fejezetben figyelembe vettük a *Her-t*, az volt, hogy egy érdekes köztes esetet mutatott be - egy olyan esetet, ahol a gép, még ha érző is, jelentősen különbözik az embertől. Bár a tárgyalásunk felvetett néhány aggályt Theodore és Samantha kapcsolatával kapcsolatban, egyúttal okot adott arra is, hogy optimisták legyünk az ilyen típusú ember-gép szerelemmel kapcsolatban általában véve.

Záró megjegyzések

Ez az írás azzal a kérdéssel kezdődött, hogy vajon szerethet-e egy ember egy gépet. A két sci-fi példa megvizsgálása lehetővé tette számunkra, hogy lássuk, mikor és hogyan lenne lehetséges és helyénvaló ez a fajta szeretet. E kérdés vizsgálata során elválasztottuk azt attól a párhuzamos kérdéstől, hogy vajon egy gép szerethet-e embert. Ennek eredményeként nagyrészt abban a feltételezésben éltünk, hogy ezek a kérdések függetlenek egymástól. Mielőtt azonban lezárnánk, érdemes megjegyezni, hogy vitánk némi okot adott arra, hogy megkérdőjelezzük ezt a feltételezést. Ha végiggondoljuk a hamu robot korlátait és azokat a problémákat, amelyeket Samantha Theodore-ral szembeni viselkedése vetett fel, akkor láthatjuk, hogy a romantikus szerelem egyfajta kölcsönösségre hajlamosít. Ha ez igaz, akkor az a kérdés, hogy egy ember szerethet-e egy gépet, legalábbis részben attól a kérdéstől függ, hogy egy gép szerethet-e egy embert (és természetesen fordítva).

Ez nem azt jelenti, hogy a viszonzatlan szerelem pszichológiailag lehetetlen. Még csak azt sem jelenti, hogy a viszonzatlan szerelem alkalmatlan vagy egészségtelen. De mégis úgy tűnik, hogy amikor azt próbáljuk meghatározni, hogy egy gép megfelelő tárgya lehet-e az emberi szeretetnek, nem mindegy, hogy a gép legalább elvileg képes-e maga is szeretetet

érezni. Így végül, visszatérve a Vonnegut-történethez, amellyel kezdtük, úgy tűnik, hogy az elbeszélő valóban

rosszul tette az EPICAC. Ha feltételezzük, hogy EPICAC valóban szeretetet érzett a matematikus Pat iránt, akkor elvileg nincs okunk azt gondolni, hogy ő nem viszonzhatta volna ezt a szeretetet. Elvégre a költészete valóban levette a lábáról.¹²

Hivatkozások

- [1]. Vonnegut, K.: EPICAC. *Collier's Weekly*. Újranyomtatva a *Welcome to the Monkey House*-ban.
(1950)
- [2]. Levy, D: *Levy: Love + Sex with Robots*. New York: Harper (2007)
- [3]. Scheutz, M.: Az emberek és a szociális robotok közötti egyirányú érzelmi kötődések eredendő veszélyei. In: Abney, K., Lin, P., Kerkey, G.A. (szerk.) *Robot Ethics: The Ethical and Social Implications of Robotics*, pp. 205-223. Cambridge, MA: MIT Press (2012).
- [4]. Sullins, J.P.: A szerelmi gép építésének etikája". *IEEE Transactions on Affective Computing* 3: 398-409 (2012). <https://doi.org/10.1109/T-AFFC.2012.31>
- [5]. Nyholm, S. és Frank, L.E.: A szexrobotoktól a szerelmi robotokig: Lehetséges-e a kölcsönös szerelem egy robottal? In: Danaher, J., McArthur, N. (szerk.) *Robot Sex: Social and Ethical Implications*, pp. 219-243. Cambridge, MA: MIT Press (2017).
- [6]. Hauskeller, M.: "Automatikus kedvesek a transzhumanistáknak". In: Danaher, J., McArthur, N. (szerk.) *Robot Sex: Social and Ethical Implications (Társadalmi és etikai következmények)*, pp. 203-218. Cambridge, MA: MIT Press (2017).
- [7]. Jeffery, M.: "Black Mirror" második sorozat "Be Right Back" kritika: Hátborzongató és megható. (2013) Elérhető a következő címen: <https://www.digitalspy.com/tv/a457935/black-mirror-series-two-be-right-back-review-creepy-and-moving/>
- [8]. Sung, J. Y., Guo, L., Grinter, R.E., Christensen, H.I.: "My Roomba is Rambo": Intim otthoni készülékek. In: Krumm, J., Abowd, G.D., Seneviratne, A., Strang, T. (szerk.) *Proceedings of UbiComp 2007*, 145-162. Innsbruck, Ausztria: Springer (2007) https://doi.org/10.1007/978-3-540-74853-3_9
- [9] Elder, A.: Beszélgetések a kegyelmen túlról? A neokonfuciánus etika a halottak csevegéséről. *J. App. Phil.* (2019) <https://doi.org/10.1111/japp.12369>
- [10] Nozick, R.: *Anarchia, állam és utópia*. New York: Nozick: Basic Books (1974)

---

¹² Köszönet Barry Daintonnak, Tanyi Attilának és Frank Menetreznek a tanulmány korábbi tervezetéhez fűzött megjegyzéseikért.

- [11] Grau, C.: Pótolhatatlanság és egyedi érték. *Phil. Topics* 32(1/2), 111-129. (2004)
<https://doi.org/10.5840/philtopics2004321/219>
- [12] Jollimore, T. "Ez a végtelen tér a világok között": A szerelem határai Spike Jonze filmjében. *Őt.* *Midwest Stud. Phil.* 39, 120-143. (2015) <https://doi.org/10.1111/misp.12039>
- [13] Nozick, R.: *A vizsgált élet*. New York: Nozick: Simon and Schuster (1989)
- [14] Turing, A.: Számítógépek és intelligencia. *Mind* 59, 433-460 (1950)
<https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>
- [15] Jenkins, C: Jenkins: *Mi a szerelem és mi lehetne*. Basic Books (2017)